21/10/2021

Τριάκοντα έτη Πατριάρχου Βαρθολομαίου. Ευχαριστίαι, αναμνήσεις και ευχαί

Οικουμενικό Πατριαρχείο / Μητροπόλεις Οικουμενικού Θρόνου

- **Μητροπολίτου Βελγίου Ἀθηναγόρου,**
  Ἐξάρχου Κάτω Χωρῶν καὶ Λουξεμβούργου

Ἐφέτος ἑορτάζουμε μία ξεχωριστὴν ἐπέτειον, διὰ τὴν ὁποίαν εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς τὸν Ἅγιον Θεόν μας. Εὐγνώμονες δι΄ὅλας τὰς εὐεργεσίας Του καὶ κυρίως, διότι μὲ τὴν Χάριν Του, συνεπληρώθησαν τριάκοντα ἔτη Πατριαρχείας τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, κυρίου κυρίου Βαρθολομαίου, ἐπικεφαλῆς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Ὀρθοδοξίας.

Μὲ τὰς παρούσας γραμμὰς θὰ ἤθελα νὰ καταθέσω μερικὰς **προσωπικὰς ἀναμνήσεις τῆς ἐξαιρετικῆς προσωπικότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου Βαρθολομαίου. Ἡ ἀφήγησις στηρίζεται εἰς τὰ ὅσα ἐβίωσα εἰς τὴν σχέσιν «πατρὸς πρὸς τὸ πνευματικόν του τέκνον»**.

Τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1969 συνήντησα διὰ πρώτην φορὰ τὸν Οἰκουμενικόν μας Πατριάρχην Βαρθολομαῖον μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς μου καὶ τὰ ἀδέλφια μου. Ἐπραγματοποιήσαμε τὸ ταξείδιον ὁδικῶς ἀπὸ Βέλγιον πρὸς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ συναντήσουμε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν, ὁ ὁποῖος παραθέριζε δι΄ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολήν, ἡ ὁποία ἐλειτούργει τότε. Τὸ πρωΐ τῆς 16ης Αὐγούστου ἐτελέσθη ἐκεῖ ἡ Θεία Λειτουργία. Διάκονος ἦτο ὁ νέος Βαρθολομαῖος Ἀρχοντώνης. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας εἴχαμε τὴν τιμὴν νὰ συναντήσουμε τὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν καὶ νὰ προσκληθοῦμε εἰς τὸ γεῦμα. Ὁ νέος Διάκονος Βαρθολομαῖος συμμετεῖχε ἐνεργῶς εἰς τὴν συνάντησιν ἐκείνην καὶ ἔκτοτε, ὁ ἀείμνηστος κατὰ σάρκα πατήρ μου, Ἰγνάτιος Peckstadt, διετήρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν π. Βαρθολομαῖον. Εὑρίσκω ἀκόμη εἰς τὰ προσωπικὰ ἀρχεῖα τοῦ πατρός μου ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν μίαν ἀλληλοεκτίμησιν καὶ φιλίαν. **Ὅταν ἀργότερον μετέβημεν διὰ δευτέραν φορὰν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ λάβουμε τὰς εὐλογίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, ὁ προσφάτως τότε προαχθεὶς Μητροπολίτης Βαρθολομαῖος ὠργάνωσε ὅλην τὴν ἐκεῖ διαμονήν μας. Ὁ πατήρ μου συγχρόνως προσεκάλει συχνὰ τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον νὰ ἐπισκέπτεται τὸ Βέλγιον διὰ νὰ δίδῃ διαλέξεις εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κύκλου διαλέξεων μὲ τὴν ἐπωνυμίαν «Apostolos Andreas»**. **Εἰς αὐτὴν τὴν ποιμαντικὴν δραστηριότητα συμμετέσχον ὀρθόδοξαι προσωπικότητες, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ θεολόγοι, πάντοτε μιλῶντας περὶ τῆς ὀρθοδόξου πνευματικῆς ζωῆς.**

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἐσκεπτόμουν συνεχῶς μίαν πιθανὴν μεγαλυτέραν ἀφιέρωσίν μου εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Προσεκλήθην ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ νὰ παρακολουθήσω ὡς παρατηρητὴς τὴν Γ᾽ Πανορθόδοξον Προσυνοδικὴν Συνέλευσιν ἐν Chambésy, ὅπου συνήντησα καὶ πάλιν τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον, ὡς μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἔχω ζωηρὰς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν συνάντησιν ταύτην. Ὁ Μητροπολίτης Βαρθολομαῖος μὲ ἐντυπωσίασε πολύ, ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἁπλότητα, τὴν εὐγένειάν του καὶ τοὺς ἀνοικτούς του ὁρίζοντας. Ἦτο ἐνήμερος τοῦ σοβαροῦ τροχαίου ἀτυχήματός μου καὶ ὅλων τῶν συνεπειῶν του καὶ μὲ προσεκάλεσε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετέβην εἰς τὴν Πόλιν διὰ παραμονὴν δύο ἑβδομάδων, ἀλλὰ τελικῶς παρέμεινα ὀκτὼ ἑβδομάδας. Αἱ καθημεριναί μας συναντήσεις καὶ

πολλαπλαῖ συζητήσεις τὸν κατέστησαν πνευματικό μου πατέρα καὶ προστάτη. **Γνωρίζων ὅτι εἶχον μίαν κλῆσιν, μὲ ἐνεθάρρυνε νὰ σπουδάσω τὴν Θεολογίαν καὶ μοῦ ἐξασφάλισε ὑποτροφίαν σπουδῶν, καθὼς καὶ δωμάτιο εἰς τὴν Ἱερὰν Πατριαρχικὴν Μονὴν Βλατάδων ἐν Θεσσαλονίκῃ.** Ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην συνέχισα νὰ ἐπισκέπτωμαι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εἶχα ἐποικοδομητικὰς συζητήσεις μὲ τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον, κυρίως διὰ τὸ μέλλον μου. Ὁ ἴδιος μοῦ ἀνέφερε ὅτι θὰ μετέβαινε εἰς τὸ Βέλγιον διὰ νὰ τελέσῃ τὴν εἰς διάκονόν μου χειροτονίαν καὶ ὅτι εἶχε μάλιστα ἐπιλέξει καὶ ἕνα ὡραῖο ὄνομα. Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης πολὺ καλῶς τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βλατάδων κατὰ τὸ ἔτος 1988, ὅτε μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην διὰ Διάλεξιν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολήν. Εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιόν μου, εἰς τὸ ὁποῖο εἴμεθα μὲ φίλους συμφοιτητάς, οἱ ὁποῖοι διέμενον ἐπίσης ἐκεῖ, καὶ ἀνεκοίνωσε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τελέσῃ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου εἰς Βρυξέλλας. **Ἐκεῖνος θὰ τὰ ἔλεγε Ρωμαΐϊκα καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Φλαμανδικήν.**

Ἔτσι καὶ ἔγινε, ὅταν μετέβη εἰς τὸ Βέλγιον τὸν Νοέμβριον τοῦ 1989 διὰ τὴν μοναχικὴν κουράν μου καὶ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου καὶ μοῦ ἐπέδωσε τὸ ὄνομα «Ἀθηναγόρας», μὲ ἀποστολὴ νὰ συνεχίσω καὶ ἐγὼ νὰ συμβάλλω ὑπὲρ τοῦ ἰδεώδους «τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν». Ἤμουν ἡ 10η χειροτονία του. Ἡ πρώτη του χειροτονία ἦτο ἐκείνη τοῦ Δημητρίου Καρρᾶ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πνευματικοῦ του πατρός, Γέροντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Μελίτωνος. Θὰ πρέπει νὰ τονίσω εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὰς ἐξαιρετικὰς του ὁμιλίας κατὰ τὰς ἱερὰς στιγμὰς τῶν χειροτονιῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ὑπεγράμμιζε ὄχι μόνον τὰ σημαντικὰ πράγματα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ κληρικοῦ, ἀλλὰ μετέδιδε ἕνα πνευματικὸ μήνυμα εἰς τὸν νεοχειροτονούμενον. Μᾶλλον ἐκληρονόμησε τὴν συνήθειαν ταύτην ὑπὸ τοῦ Γέροντός του.

Ὅσοι συνήντησαν τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον, κατὰ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου, ἐντυπωσιάσθησαν ἀπὸ τὸν τρόπον τελέσεως τῆς Θείας Λειτουργίας, καθὼς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του δι΄ὅλους ὅσους συνήντησε κατ΄αὐτήν. Αὐτὸ εἶναι ποὺ τὸν χαρακτηρίζει. Ἡ ἁπλότης του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὸν κάθε συνομιλητήν του ἐπέτρεψαν νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθειαν ὅλων. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποτε μοῦ ἀνέφερεν πόσο σημαντικὴ καὶ πολύτιμος εἶναι ἡ ἐκμάθησις γλωσσῶν διὰ τὸν κληρικόν· εἰς τὴν πρᾶξιν πολυτιμωτέρα καὶ ἀπὸ τὰς θεολογικὰς γνώσεις, διότι τὰς χρησιμοποιεῖ καθημερινῶς. Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ὄχημα, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπικοινωνοῦμε μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶπε μάλιστα τότε ὅτι ἦταν εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν, διότι ἠδυνήθη μὲ ἰδιαιτέραν εὐκολίαν νὰ σπουδάσῃ καὶ νὰ ὁμιλῇ μὲ ἄνεσιν πολλὰς γλῶσσας.

Ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κληρικῶν

. Τοῦτο ἐξηγεῖται, διότι ὁ ἴδιος ἐπραγματοποίησε πολλὰς καὶ σημαντικὰς σπουδὰς. Μετὰ τὴν σπουδὴν εἰς τὴν περίφημον Θεολογικὴ Σχολὴν τῆς Χάλκης, μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου ἐφοίτησε εἰς Γρηγοριανὴν Σχολήν, εἰς Bossey τῆς Ἑλβετίας καὶ εἰς Μόναχον τῆς Γερμανίας. Ἐπὶ πλέον διηκόνησε πλησίον ἐπιφανῶν προσωπικοτήτων, ὅπως ἦταν οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι Ἀθηναγόρας καὶ Δημήτριος, καὶ μεγάλοι Μητροπολῖται, ὅπως ὁ Γέροντας Χαλκηδόνος Μελίτων, ὁ Χαλδίας Κύριλλος, ὁ Σάρδεων Μάξιμος, ὁ Σταυρουπόλεως Μάξιμος, ὁ Ἐφέσου Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι. Τὸ Φανάριον συνιστᾶ ἄλλο πανεπιστήμιον. Μετὰ τὰς σπουδὰς εἰς διαφόρους χώρας καὶ μὲ πολὺ διαφορετικὸ πολιτιστικὸ πλαίσιο σπουδαστῶν, διηύρυνε τοὺς ὁρίζοντάς του. Ἦλθε ἐν συνεχείᾳ εἰς συναντήσεις μετ΄ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς, τῆς Προτεσταντικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς, γνωρίζων τὸν διάλογον ἀπὸ τῆς νεαρᾶς του ἡλικίας. Βεβαίως εἶχε τὰς ἀπαραιτήτους πνευματικὰς γνώσεις καὶ ἱκανότητας διὰ τὴν συνέχισιν αὐτῶν τῶν διαλόγων.

Κάποτε μοῦ ἀπήντησε εἰς τὸ ἐρώτημα, πῶς ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ κληρικός. Ἦτο εἰς τὰ πλαίσια ἑνὸς ὁδοιπορικοῦ ποὺ ἔκαμνα διὰ τὸ Α᾽ Πρόγραμμα τῆς Βελγικῆς Δημοσίας Τηλεοράσεως, εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ὀρθοδοξία». Ἀπήντησε ὡς ἀκολούθως: «Νομίζω ὅτι ἦτο μία κλῆσις τοῦ Θεοῦ, εἰς συνδυασμὸν μὲ τὴν γενικωτέραν ἀτμόσφαιραν καὶ παράδοσιν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν γενέτειράν μου. Αὐτὰ εἶχον πολὺ στενὴν σχέσιν μὲ τὴν θρησκεία. Πάντοτε κρατοῦσα στενὴν φιλίαν μὲ τὸν ἱερέα τοῦ χωριοῦ μου καὶ ἐπίσης μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς νήσου μου, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ὁ πνευματικός μου. Ὅλα αὐτὰ συνέβαλον εἰς τὴν τελικήν μου ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν μου σπουδῶν εἰς τὴν Χάλκην. Ἀρχικῶς ὁ κατὰ σάρκα πατέρας μου δὲν τὸ ἀπεδέχθη εὐκόλως, ἦτο διστακτικός, ἀλλὰ οἱ γονεῖς μου ἀντελήφθησαν τελικῶς, ὅτι ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο εἰλημμένη. Ὅταν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε εἰς τοὺς γονεῖς μου τὴν μεγάλην εὐλογία νὰ ἴδουν τὸν υἱό τους Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἦταν πολὺ ὑπερήφανοι καὶ χαρούμενοι. Εἶναι πολὺ σπάνιο εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδοξίας μας καὶ οἱ δύο γονεῖς νὰ ζήσουν τὴν χαρὰν καὶ νὰ ἴδουν τὴν ἐνθρόνιση τοῦ υἱοῦ τους ὡς Πατριάρχου. Ἤμουν εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν ποὺ ἐπέτρεψε, εἰς τοὺς γονεῖς μου καὶ εἰς ἐμένα, αὐτὴν τὴν μεγάλην χαρὰν καὶ εὐλογίαν».

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δίνει μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ μικρὰ πράγματα τῆς παραδοσιακῆς ζωῆς τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ. Προτιμᾶ τὰ μικρὰ πράγματα, τὰ ἁπλᾶ ἀλλὰ οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἐπιφανειακά. Τὸ εἶχα παρατηρήσει πολὺ παλαιά, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο δι΄ἐμὲ πολὺ φανερό, ὅταν τὸν συνήντησα τὸ ἔτος 2012 κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς παραμονῆς του εἰς τὴν γενέτειρά του νῆσο Ἴμβρο. Ἦταν ὡς νὰ ἐγύριζε ὁ χρόνος ὀπίσω εἰς τὰ παλαιά, ὅταν ἔφθασε εἰς τὸ νησί του. Εἶναι ἡ πραγματικὴ νοσταλγία γιὰ τὶς ἡμέρες

τῆς ζεστασιᾶς τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς (τὰ δύο ἀδέλφια του καὶ αἱ νύφαι του ἦσαν ἐκεῖ)· ζωὴ σὲ παραδοσιακὸ χωριό, ὅπου ἡ ἐκκλησία εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ· μὲ πολὺ στενὴ σχέση μὲ τὴν ὁμορφιὰ τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο μοῦ θύμισε αὐτὸ ποὺ εἶχε εἴπει σὲ μία συνέντευξη, ὅτι δηλαδή: «ἐμεῖς, οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, πιστεύουμε ὅτι ὁ ὅμορφος αὐτὸς κόσμος εἶναι δημιούργημα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι, τὸν ἐκμεταλλευτήκαμε μὲ ἐγωϊστικὴ διάθεση. Δηλώνουμε ὅτι ἀγαπᾶμε τὸν Θεό, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀγαπᾶμε ἐπίσης καὶ τὴ Δημιουργία ποὺ εἶναι ἔργο Του». Τὰ παιδικά του χρόνια εἰς τὴν Ἴμβρο τὸν ἐδίδαξαν ὄχι μόνον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὸν βοήθησαν νὰ καταλάβει τὴν μεγάλη σημασία τῆς Θείας Λειτουργίας: «Ἡ ὁμορφιὰ μὲ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς ἔντυσε τὴν Δημιουργία, ἀντανακλᾶται μέσα εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν, σὰν ὁμορφιὰ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων πραγμάτων. Προσφέρουμε ὅ,τι εἶναι ὅμορφο καὶ εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ δεχθοῦμε ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς ἑτεροθοδόξους ὅ,τι εἶναι ὅμορφο καὶ θετικό». Μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀνέφερε ὅτι ὑπάρχει μία ἀποστολὴ εἰς τὴν ζωήν του: λατρεία, προσευχή, κόπος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ συμβολὴν ὑπὲρ τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὸν οἰκουμενικὸν καὶ διαθρησκειακὸν διάλογον. Ἡ λατρεία εἶναι τὸ κέντρο τῆς ζωῆς του. Ὁ Πατριάρχης μας ἀγαπᾶ τὸν λειτουργικὸ πλοῦτο τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὴν παράδοσίν της, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιότητά του ὡς προεστῶτος τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Ἐκπληρώνει μὲ καταπληκτικὸν τρόπον τὸν ρόλο του ὡς λειτουργοῦ καὶ ὡς ἑρμηνευτοῦ τῶν ὕμνων κατὰ τὰς λειτουργικὰς συνάξεις.

Ὡμίλησε ἐπίσης κατὰ τοῦ ἀρρώστου ἐθνικισμοῦ, ποὺ ἐμφανίστηκε καὶ συνεχίζει νὰ ριζώνεται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν: «Σεβόμεθα καὶ ὑποστηρίζουμε τὴν ταυτότητα ἑκάστου λαοῦ, ἑκάστου ἔθνους, ἀλλὰ εἴμεθα ἀντίθετοι εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς θρησκείας διὰ πολιτικοὺς καὶ ἐθνιστικοὺς σκοπούς». Προσέθεσε δὲ ἀμέσως: «Θέλω νὰ ἐπαναλάβω αὐτὸ τὸ ὁποῖο ὑποστηρίζει ὁ Καθηγητὴς Γιανναρᾶς πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, δηλαδὴ ὅτι εἶναι εὐλογία ποὺ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὑρίσκεται σήμερα εἰς μίαν μουσουλμανικὴν χώραν. Εἶναι μία πρόκλησις, μία εὐλογία, διότι, ἐὰν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὑρίσκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἐκκλησία μας θὰ ἦτο μία Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἤ ἄν θὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν Ρωσσία, θὰ ἦτο Ρωσσικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐδῶ εἴμαστε μία ἀληθινὴ Οἰκουμενικὴ (Καθολικὴ) Ἐκκλησία. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀντέστη εἰς ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ ἐπέζησε. Συνεχίζει νὰ διακονῇ ὅλην τὴν Οἰκουμένην καὶ ὄχι μόνον θρησκευτικῶς».

Αὐτὰ εἶναι λόγια ἀπὸ καρδίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, λόγια ποὺ ἐκφράζουν τὴν οὐσίαν, δηλαδὴ πῶς βλέπει τὸν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς Ἐκκλησίας ὑπερεθνικῆς εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδοξίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδεώδες εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὴν ζωήν του.

Μετὰ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου καὶ τὴν προαγωγὴν του εἰς Μητροπολίτην Χαλκηδόνος εἶχον τὴν χαρὰν καὶ τιμὴν νὰ τὸν συνοδεύσω περισσοτέρας φορὰς εἰς διαφόρους σημαντικὰς ἀποστολάς. Ἡ πρώτη ἀποστολὴ ἦτο ἡ προετοιμασία τῆς ἐπισκέψεως εἰς Ἅγιον Ὄρος τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου. Πρὸς τοῦτο τὸν συνόδευσα εἰς προσκυνηματικὸν ταξείδιον, κάπως ἐπίσημον, εἰς Ἅγιον Ὄρος (4-8 Μαΐου 1990). Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συνοδείας του ἀναφέρω καὶ τὸν συμφοιτητήν του, Ἐπίσκοπον Κρατείας Γεννάδιον (ἐν συνεχείᾳ Μητροπολίτην Ἰταλίας καὶ Μελίτης), ἀλλὰ καὶ τὸν ἀνηψιὸν του, κ. Χρῆστον Ἀναστασιάδην. Ἐδημοσίευσα μετὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο μεγάλο ἄρθρο εἰς τὸ περιοδικὸν «Apostel Andreas» μὲ πολλὰς λεπτομερείας: τὴν διαμονήν μας εἰς τὸ κελλίον τῆς Συνοδείας τῶν Ἰωασαφαίων εἰς Καρυές, τὴν ὑποδοχὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας (μὲ Πρωτοεπιστάτην τὸν Θεόκλητον Διονυσιάτην), τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὰς Ἱερὰς Μονὰς Βατοπαιδίου (ἡ ὁποία μόλις εἶχε μετατραπεῖ εἰς κοινόβιον), Γρηγορίου, Διονυσίου, Ξενοφῶντος (διὰ τὴν πανήγυριν τῆς Μονῆς), Μεγίστης Λαύρας, Σκήτεως τοῦ Τιμίου Προδρόμου, εἰς τό Ἱερόν Κελλίον Ἁγίου Νικολάου Μπουραζέρη, καὶ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Μετὰ ἀπὸ σύντομον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἀθωνιάδαν, ἐπεσκέφθημεν ἐπίσης τὸν Γέροντα Παΐσιον. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἔγραψα μεταξὺ ἄλλων: «Ἐν συνεχείᾳ ἐπραγματοποιήσαμε μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν κελλίον τοῦ Γέροντος Παϊσίου, θεωρουμένου, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ὡς τοῦ πλέον ταπεινοῦ μεταξὺ τῶν ἀσκητῶν καὶ φωτισμένου ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ ἁγίαν βιοτήν. Δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὠμίλουν δι΄αὐτὸν ὡς “ζωντανοῦ Ἁγίου”. Ὁ Γέρων Παΐσιος ζῇ ἐντελῶς ἀπομονωμένος ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Κουτλουμουσίου, σὲ ἕνα ταπεινὸ κελλὶ μέσα εἰς τὴν φύσιν. Καθημερινῶς τὸν ἐπισκέπτονται δεκάδες προσκυνητῶν μὲ τὰ προβλήματά τους διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ νὰ τὸν συμβουλευθοῦν, ἢ ἁπλῶς διὰ νὰ τὸν ἴδουν. Ἀποσύρεται συχνὰ μέσα εἰς τὴν φύσιν διὰ νὰ εὕρη γαλήνην καὶ ἡσυχίαν. Εἰς τὰ προβλήματα τῶν ἀνθρώπων δίδει τὶς καλύτερες συμβουλές. Εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι μία ζωντανὴ μαρτυρία τῶν λόγων καὶ τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ... Κατάγεται ἀπὸ τὴν Καππαδοκία καὶ ἀπέφυγε συστηματικῶς τὴν ἱερωσύνην. Ἕνας ἱερομόναχος ἐπισκέπτεται συχνὰ τὸ ἐκκλησάκι του διὰ νὰ τελέσῃ τὴν Θείαν Λειτουργίαν. Παρ΄ὅλον ὅτι ζῇ μακρὰν τοῦ κόσμου, εἶναι ἐνήμερος τῶν πάντων. Ἦταν ἡ δεύτερη φορὰ ποὺ τὸν συνήντησα, τώρα ὅμως μὲ τὸν Γέροντά μου καὶ τὴν συνοδείαν του. Ἀμέσως ὁ ταπεινὸς μοναχὸς ἄνοιξε τὸ κελλίον του, μᾶς ὡδήγησε εἰς τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἴχομεν μίαν ἀσυνήθιστη συζήτηση μὲ πολλὴ ἁπλότητα. Καθήσαμε ἐπάνω εἰς τὰ κούτσουρα εἰς τὸν κῆπο, μᾶς προσέφερε ἕνα λουκούμι καὶ μᾶς καθάρισε καὶ μῆλα. Ἀπὸ τὴν συνάντησιν ταύτην διατηρῶ πολὺ ζωηρὰς ἀναμνήσεις».

Καὶ πράγματι δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψιν, ἐφ΄ὅσον μάλιστα

ἀργότερα, ὡς μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπέγραψα τὴν πρᾶξιν ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ὁσίου Παϊσίου τὴν 13ην Ἰανουαρίου 2015, μετὰ ἀπὸ πρότασιν τοῦ καλοῦ μας Πατριάρχου. **Γνωρίζουμε ὅτι ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος διατηροῦσε ἐπὶ πολλὰ ἔτη πνευματικὴ σχέσιν μὲ τὸν Ἅγιο Παΐσιο, ὁ ὁποῖος κάποτε ἐδήλωσε ὅτι «ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος εἶναι ὁ καλύτερος ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς τὰ τελευταῖα χρόνια». Ἀλήθεια, πόσοι ἅγιοι προσετέθησαν εἰς τὸ ἡμερολόγιό μας ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνθρονίσεώς του εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Καὶ μάλιστα ἐξαιρετικαὶ μορφαί, ὅπως οἱ Ἅγιοι τῶν τελευταίων ἐτῶν: Πορφύριος, Ἰάκωβος Τσαλίκης, Σωφρόνιος ὁ Ἀθωνίτης, Ἀμφιλόχιος τῆς Πάτμου, Ἐφραὶμ ὁ Κατουνακιώτης, Ἰωσὴφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἱερώνυμος ὁ Σιμωνοπετρίτης καὶ ἄλλοι.**

Ἡ ἄλλη ἀποστολὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἤμουν συνοδὸς τοῦ Γέροντός μου, ἦτο εἰς Chambésy τῆς Ἑλβετίας, τὸν Νοέμβριο τοῦ ἔτους 1990. Ἦτο ἡ μοναδικὴ φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν προήδρευσε ὁ ἴδιος Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Ἦτο ἐπίσης ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποία συνεζητήθη τὸ θέμα τῆς ὀνομαζομένης «ὀρθοδόξου Διασπορᾶς». **Ὁ Μητροπολίτης Βαρθολομαῖος ἐγνώριζε ἀπὸ ἐτῶν τὴν διορθόδοξον συνεργασίαν καὶ εἶχε κληρονομήσει πλουσίαν σχετικὴν ἐμπειρίαν ἀπὸ τὸν Γέροντά του καὶ ἄλλους σπουδαίους Φαναριῶτας. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνθρονίσεώς του εἶχε τὴν σκέψιν τῆς συγκλήσεως, εἰς τακτικὴν βάσιν, Συνάξεων τῶν Προκαθημένων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ συντονισμοῦ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μετὰ ἀπὸ πενήντα ἔτη προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐγένετο ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ συγκαλέσῃ καὶ προεδρεύσῃ αὐτῆς τῆς Συνόδου ἡ ὁποία τελικῶς καὶ ἐπραγματοποίησε**. Ὡστόσο, ἐγένετο γρήγορα ἀντιληπτὸ, ὅτι δὲν ἔλαβον ὅλοι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στὰ σοβαρὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ ὅτι ὡρισμένοι προετίμησαν νὰ παίζουν παιχνίδια. Εἶναι λυπηρόν. Παρ΄ὅλον ὅτι ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἔκανε τὰ πάντα διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ αἰτήματα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις των, ὡρισμένοι παρητήθησαν ἀπὸ τὰς δεσμεύσεις των ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. **Ὁ Θεὸς θὰ κρίνει!**

Ἀναρωτιέμαι εἰλικρινῶς ἄν αἱ κατὰ τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔχουν τὴν βούλησιν νὰ λύσουν προβλήματα, ὅπως αὐτὸ τῆς λεγομένης «ὀρθοδόξου Διασπορᾶς»; Πιστεύουν ὅτι ἐπωφελοῦνται συνεχίζοντες τὴν παρουσίαν των εἰς περιοχὰς ἐκτὸς δικαιοδοσίας των; Ἐμεῖς ποὺ ζοῦμε εἰς τὴν Διασποράν εἴμεθα θύματα καὶ βλέπουμε ὅτι ὁ ἐθνοφυλετισμὸς εἶναι περισσότερο ἀπό ποτὲ μία πραγματικότης. Αὐτὸ ποὺ μᾶς ἐνθαρρύνει εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης εἶναι πεπεισμένος ὅτι ἀργὰ ἤ γρήγορα θὰ δοθῇ ἡ κανονικὴ λύσις καὶ τὰ δίκαια τῆς

Μητρὸς Ἐκκλησίας νὰ γίνουν σεβαστὰ ἀπὸ τὰς ἄλλας κατὰ τόπους Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ ταπεινὸ αὐτὸ ἀφιέρωμα διὰ τὸν Πατριάρχη μας, ὡς Μητροπολίτης μὲ ἔδραν τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης, θὰ ἤθελα ἀκόμη νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὰς πρῶτας ἐπαφὰς μὲ ἀνωτάτους ἐκπροσώπους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως. Κατὰ τὸ ἔτος 1993 συνώδευσα τὸν Πατριάρχη μας καὶ τὸν Μητροπολίτην Δέρκων Κωνσταντῖνο εἰς μίαν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἕνωσιν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως εἶχε προσκαλέσει τὸν Πατριάρχην εἰς κατ΄ἰδίαν συνάντησιν καὶ γεῦμα. Μετὰ τὸ γεῦμα, ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἐδήλωσε εἰς τὸν Τύπον τὰ ἀκόλουθα : «Ὁ κ. Delors εἶναι μία μεγάλη προσωπικότης, πιστὸς χριστιανός, ἀνοικτὸς εἰς ὅλας τὰς θρησκείας. Ἀνταλλάξαμε ἀπόψεις διὰ ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὸν Διαχριστιανικὸ καὶ Διαθρησκειακὸ Διάλογο, μεταξὺ λαῶν καὶ γιὰ τὴν σταθερότητα καὶ εἰρήνη εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὡμιλήσαμε ἐπίσης διὰ προβλήματα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ θρησκευτικὰς, ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς διαφοράς. Ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης δὲν παρεμβαίνω εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ δι΄αὐτὸ δὲν ἀναφερθήκαμε σχετικά. Ὅμως τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς κοινωνίας ἔχουν πνευματικὰς διαστάσεις ποὺ μᾶς ἀφοροῦν». Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν Συνάντησιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἕνωσις ἀντελήφθη ὅτι μὲ τὸν Πατριάρχη Βαρθολομαῖο ἔχει ἕναν ἀξιόλογο συνομιλητή, καὶ τότε ὁ Πρόεδρος Jacques Delors ἐπέμεινε ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ ἔχῃ Ἐκπροσώπησιν παρὰ τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑνώσει, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο συνέβη μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Γραφείου κατὰ τὸ ἔτος 1994. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ ποὺ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπραγματοποίησε ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἕνωσιν. Ὡμίλησε, ἐπὶ μακρόν, διὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Κομμουνισμοῦ εἰς τὰς Βαλκανικὰς Χώρας. Ἕνα ἔτος ἀργότερον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος προσεκλήθη νὰ δώσῃ Διάλεξιν εἰς τὸ ἐν Στρασβούργῳ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον. Ἡ ἐπίσκεψίς του αὐτὴ προεβλήθη ἐντυπωσιακῶς ἀπὸ τὰ μέσα κοινωνικῆς δικτύωσης, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώρισαν τὴν σημασίαν τῆς Διαλέξεώς του διὰ τὰ σύγχρονα προβλήματα.

Πράγματι, ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν πολιτικήν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν κόσμον μας. Παρακολουθεῖ μὲ ἐνδιαφέρον τὰ τρέχοντα γεγονότα καὶ προσπαθεῖ ἐμμέσως διὰ τὴν δικαιοσύνην εἰς τὸν κόσμον, ὅπως ἁρμόζει εἰς ἕνα μεγάλον χριστιανὸν ἡγέτην. Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, τό ὁποῖον κηρύττει. Ἔχοντας Αὐτὸν εἰς τὸ πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ Οἰκουμενικὸν μας Πατριαρχεῖον εἶναι περισσότερον ἀπὸ ποτὲ ἐμφανὲς εἰς τὸν παγκόσμιον χάρτην. Μετὰ τριάκοντα ἔτη Πατριαρχείας ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου γνωρίζουν ποιὸς εἶναι ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος. Ὁ «πράσινος Πατριάρχης». Ἄνθρωπος ποὺ γνωρίζει νὰ ἐντυπωσιάζῃ συνάδελφους, συνεργάτας καὶ γενικῶς τοὺς πάντας, εἴτε εἶναι προσωπικότητες, εἴτε νέοι, μὲ μίαν ἐπιστολήν, μίαν κάρταν ἤ ἕνα δῶρον. Ἔχει

πάντοτε κάτι νὰ χαρίσῃ γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ κάποιον – ἀκόμη καὶ εἰς τὸν δρόμο – ἕνα μικρὸ κομπολόγι, ἤ μία εἰκονίτσα κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς τυχαίας συναντήσεως. Ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ ξεχάσῃ κάτι, προτιμᾶ νὰ τὸ σημειώνῃ σὲ ἕνα χαρτάκι ποὺ ἔχει εἰς τὴν τσέπιν τοῦ ράσου ἤ στὸ τσεπάκι στὸ στῆθος του. Εἶναι ἕνας μεγάλος ἡγέτης ποὺ χαίρεται ὅταν μπορεῖ ἀνώνυμα καὶ ἀθόρυβα νὰ ἀγοράσῃ ἀναμνηστικὰ καὶ δῶρα γι΄αὐτοὺς ποὺ ἀποκαλεῖ «φίλους του».

Χάρις εἰς Αὐτὸν ἐπίσης μπόρεσα νὰ σπουδάσω εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Ἰνστιτοῦτον τοῦ Bossey εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἐκεῖ εἶχε σπουδάσει καὶ ὁ ἴδιος μερικὰς δεκαετίας ἐνωρίτερον. Τὴν ἐποχὴν ποὺ ἐσπούδαζα ἐκεῖ, εἶχον τὴν εὐλογίαν, νὰ πραγματοποιήσῃ ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς τὸ Bossey. Μὲ ὥρισεν τὸ Συμβούλιον τῶν Καθηγητῶν νὰ ὡμιλήσω διὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Γνωρίζων τὴν σημασίαν ποὺ ἀπέδιδε εἰς τὸ θέμα τῆς ὁρατῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνέφερα πρὸς τὸν Πατριάρχην μας, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἀκόλουθα: «Γνωρίζουμε ὅλοι πόσον ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης γνωρίζει καλῶς αὐτὸ τὸν τόπο καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο, διότι εἴχατε τὴν εὐκαιρία νὰ σπουδάσετε, ὅπως ἐμεῖς σήμερα, στὸ Bossey. Πράγματι αὐτὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο, εἶναι πρῶτα ἀπ΄ὅλα μία ἐμπειρία, ἕνα “σχολεῖο” εἰς τὸ ὁποῖο μαθαίνουμε νὰ ζοῦμε τὸν οἰκουμενισμόν. Κατανοοῦμε ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς φοιτητάς – χριστιανοὺς διαφόρων ὁμολογιῶν – νὰ συνυπάρχουν, νὰ συζητοῦν καὶ νὰ προσεύχωνται μαζί, νὰ ἀγαποῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, νὰ δίδουν μαζὶ τὴν χριστιανικὴν μαρτυρίαν εἰς ἕνα κόσμον, ποὺ δὲν γνωρίζει τὸν Θεόν, δὲν ψάχνει τὴν Χάριν Του ἤ ἀντιστέκεται εἰς Αὐτήν...». Καὶ τελείωσα τὴν ὁμιλία μου μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Δὲν χρειάζεται νὰ πείσουμε τὴν Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότητα διὰ τὴν σημασίαν τοῦ Bossey, διότι Σεῖς μοῦ προετείνατε νὰ σπουδάσω ἐδῶ καὶ Σᾶς εἶμαι εὐγνώμων δι΄αὐτό».

Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀξίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου εἶμαι εὐγνώμων διὰ πολλὰ πράγματα εἰς τὴν ζωήν μου. Πρῶτα ἀπ΄ὅλα διὰ τὸ ὅτι ἔκαμνε διὰ τὴν ταπεινότητά μου ὡς πνευματικός μου πατήρ. Ἐπὶ πλέον διὰ τὰς πολλὰς εὐεργεσίας ποῦ μοῦ προσέφερε καὶ ποὺ μοῦ ἐπέτρεψε νὰ διακονῶ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Πρόκειται διὰ τὰς σπουδὰς μου καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι μὲ ἐχειροτόνησε διάκονον. Ἐπίσης μὲ ὁδήγησε εἰς τὸ νὰ καταστῷ μέλος τῆς ἱεραρχίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Πρόθεσίς μου δὲν εἶναι νὰ ἀπεικονίσω αὐτὴν μου τὴν πνευματική σχέσιν ὡς προνομιακήν κατάστασιν. Ἀλλὰ σημειώνοντας αὐτὰς τὰς προσωπικάς μου σκέψεις, θὰ ἤθελα νὰ παρουσιάσω μία περισσότερο ζωντανὴν περιγραφὴν τῆς προσωπικότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου Βαρθολομαίου.

Ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἀφιέρωσε ὅλην τὴν ζωή Του εἰς τὴν διακονία τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὴν Ἐνθρόνισίν του, ἐδῶ καὶ τριάκοντα χρόνια, τὴν διακονεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακαος καὶ μάλιστα λίαν

ἐπιτυχημένως. Ἡ εὐχαριστία μου εἶναι ἀνέκφραστος καὶ θερμὴ δι΄ ὅλα ὅσα ἔκαμνε καὶ συνεχίζει νὰ προσφέρει. Δὲν εἶναι πολὺ μεγάλος εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τοῦτο ἀπευθύνομαι πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότητα καὶ λέγω: «Πτωχὸς ὁ λόγος μου καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐκφράσῃ τὸ μέγεθος τῆς εὐγνωμοσύνης δι’ ὅλην τὴν πατρικὴν Ὑμῶν ἀγάπην καὶ στοργὴν δι’ ὅ,τι ἐποιήσατε τῇ ἐμοῖ ἀναξιότητι. Εἴθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς νὰ δίδῃ εἰς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ὑγείαν, δύναμιν, χαρὰν καὶ πολλὰ τὰ ἔτη διὰ τὸ καλὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας!».